

Remissvar aktualiserad regional utvecklingsstrategi i Västerbotten

dnr RUN 234–2025

Sammanfattning

Den aktualiserade regionala utvecklingsstrategin för Västerbotten är välskriven och tydlig i mål och prioriteringar. Cybersäkerhet, krisberedskap och civilt försvar integreras på ett genomtänkt sätt. Remissvaret efterlyser dock en tydligare konkretisering av jämställdhet och andra tvärgående perspektiv i strategins olika prioriteringar. Det föreslås att strategin kompletteras med beskrivning av mål för det civila försvaret och ett bredare beredskapsperspektiv, samt att välfärdsbrottslighet inkluderas som nytt område. Vidare lyfts vikten av robust digital infrastruktur och samordning inom beredskapsarbetet.

Jämställdhetsaspekter, såsom könsuppdelad statistik och normbreddande insatser på arbetsmarknaden, behöver enligt remissvaret förstärkas. Slutligen betonas behovet av långsiktiga, inkluderande insatser för jämlik hälsa och social hållbarhet i hela länet.

Övergripande synpunkter

Strategin beskriver på ett utförligt sätt de mål, prioriteringar och delprioriteringar som ligger till grund för Västerbottens utveckling fram till 2030. Kopplingen mellan de beskrivna utmaningarna och identifierade behoven under respektive delprioritering skapar en tydlighet.

Cybersäkerhet, krisberedskap och civilt försvar

Dokumentet är väl utformat och omfattar viktiga perspektiv avseende cybersäkerhet, krisberedskap och civilt försvar. I inledningen beskrivs bland annat sambandet mellan teknikutveckling och de risker som följer med digitalisering, dessa aspekter återkommer löpande genom dokumentet vilket skapar en röd tråd. Även i de delar av strategin som inte direkt berör digitala frågor vävs teknikens betydelse och behovet av säkerhet in på ett naturligt och tydligt sätt. Det visar på en god helhetsförståelse och ger styrdokumentet en starkare relevans i ett snabbt föränderligt tekniskt landskap.

I det inledandet avsnittet redogörs även för den föränderliga omvärlden och de nya förutsättningarna för arbetet med totalförsvaret. Som komplement till avsnittet "En omvärld i förändring" föreslås en beskrivning av målen för det civila försvaret som ligger till grund för totalförvarsplanering för civila aktörer.

- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga,
- skydda civilbefolkningen,
- upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar.

Det är mycket positivt att aspekter så som robusthet, motståndskraft och beredskapsplanering genomsyra strategin.

Inom området säkerhet har frågor kring välfärdsbrottslighet aktualiserats den senaste tiden. Då området inte tas upp i strategin lämnas ett förslag till komplettering (se nedan).

Jämställdhet

Jämställdhet är beskrivet på en övergripande nivå i RUSen som en del av strategins tre inriktningar. Däremot saknas en konkretisering av vad jämställdhet innebär kopplat till strategins prioriteringar. I många avsnitt saknas det också beskrivningar av skillnader i förutsättningar utifrån kön tex den könssegregerade arbetsmarknadens inverkan på det platsdrivna näringslivet eller skillnader i resvanor utifrån kön i relation till hållbart resande.

Under varje delprioritering upprepas att utvecklingsinsatserna ska bidra till strategins tre inriktningar. Men det framgår inte på vilket sätt detta ska göras.

Att perspektiv beskrivs som viktiga men sedan inte konkretiseras gäller även för flera av dom perspektiv som är kopplade till strategins inriktningar. Under varje prioritering bör det därför läggas till ett avsnitt som konkretiserar vad strategins inriktningar innebär mer konkret kopplat till prioriteringen.

Förslag på hur en sådan text skulle kunna se ut kopplat till prioritering 5:

Vad innebär prioriteringen kopplat till strategins inriktningar?

Sammanhållen utveckling

För att länka samman städer, landsbygder och glesbygder och jämna ut de skillnader i hälsa som finns mellan kust och inland, stad och landsbygd i Västerbotten behövs:

- arbetssätt som fångar upp skillnader i förutsättningar utifrån geografi.
- insatser för att kompensera områden med sämre förutsättningar.

Jämlik och jämställd inkludering

För att bidra till att skillnader mellan grupper utjämnas behöver insatserna:

- planeras för att bidra till att minska socioekonomiska skillnader i hälsa. Till exempel genom riktade insatser för

kvinnor med kort utbildning och personer födda utanför Norden.

- utformas på ett genusmedvetet och normbreddande sätt för att minska skillnader i hälsa utifrån kön och motverka begränsande normer kopplat till kön till exempel kopplat till omsorgsansvar och riskbeteenden.
- tillämpa universell utformning vilket innebär att göra insatser tillgängliga för alla oavsett funktionsförmåga.

Föregångare i omställningen

Insatser behöver planeras för att öka förmågan att hantera klimatförändringarnas påverkan på människors hälsa. Det innebär att ta hänsyn till:

- fler extrema väderhändelser som värmeböljor, översvämningar och torka, vilket ökar risken för värmerelaterade sjukdomar och dödsfall samt belastar hälso- och sjukvården.
- förändringar i ekosystem och temperaturer gynnar spridningen av smittsamma sjukdomar via vatten, livsmedel och vektorburna infektioner, vilket skapar nya folkhälsoutmaningar.
- klimatförändringar påverkar även den psykiska hälsan genom ökad oro inför framtiden och stress kopplad till naturkatastrofer, särskilt bland barn och unga.

Specifika synpunkter per avsnitt

Utmaningar för en livskraftig plats/cirkulär plats

Använd könsuppdelad statistik

Inriktningar

Förslag på tillägg i stycket om jämlik och jämställd inkludering som knyter an till länsstrategin Ett jämställt Västerbotten:

Begränsande könsstereotypa föreställningar utmanas för att ge samma rätt, möjligheter och villkor till alla oavsett kön.

Avseende inriktningen "Regionala utvecklingsinsatser bidrar till att länet blir en föregångare i omställningen till ett cirkulärt samhälle med beredskap för klimat- och miljöförändringar" föreslås ett bredare beredskapsperspektiv än enbart klimat- och miljöförändringar. Inriktningen borde även omfattar totalförsvarsaspekter, bland annat med tanke på flertalet identifierade behoven som har en tydlig koppling till de krav återbyggandet av totalförsvaret ställer.

Prioritering 1: Västerbotten – nytänkande smart

Delprioritering 1.1 – Stärka strukturer för en nytänkande och smart plats

Utmaning 6: Avsnittet är väl beskrivet, framför allt delen om snabba omvärldsförändringar och teknikutveckling (inklusive AI) som en riskfaktor. Det visar en god förståelse för komplexiteten i den digitala utvecklingen.

Delprioritering 1.2 – Digital transformation

Utmaning 2: Mycket bra beskrivet. De risker och utmaningar som följer av digital transformation belyses på ett tydligt och realistiskt sätt.

Utmaning 3: Det är positivt att AI inte enbart lyfts som en möjliggörare, utan att även riskerna tydliggörs. Denna balans är viktig ur ett cybersäkerhetsperspektiv. Det är även bra att behoven som identifieras inom delprioriteringen digital transformation är så träffsäkra och välformulerade.

Delprioritering 1.3

Tillägg till utmaning 2:

Även kvinnor är ofta underrepresenterade i innovationsutveckling vilket innebär en begräsning i perspektiv och erfarenheter.

Tillägg till Identifierade behov 2:

Det kan handla om mikrofinansiering för att möjliggöra deltagande, matchningsaktiviteter, insatser för att nå personer av underrepresenterat kön och inkluderande upphandlingar.

Prioritering 3: Västerbotten – nära och tillgängligt

Delprioritering 3.4 – Robust digital infrastruktur

Det är värdefullt att vikten av robusthet och digital infrastruktur lyfts genom att ge dessa aspekter en egen delprioritering. En resilient och säker digital grund är avgörande för både den offentliga verksamheten och samhällets övergripande utveckling.

Prioritering 4: Västerbotten - hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i

Delprioritering 4.1 Samverkanskraft för hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i

Utmaning 2 och identifierat behov 2: I avsnittet lyfts behov av samordning mellan aktörerna för att möta ökade krav på robusthet och beredskap. Det beskrivs även avsaknad av samordning inom området samt bristande möjlighet att mobilisera resurser och samverka vid kris eller krig. Mot bakgrund av detta föreslås etablering av samverkansplattformar för civil beredskap samt utveckling av krisplaner. Det är positivt att samverkansbehovet tas upp i avsnittet. Det finns för närvarande ett flertal etablerade och välutarbetade samverkansformer för länets beredskapsaktörer, därför är det viktigt att det tas hänsyn till befintliga och redan påbörjade aktiviteter inom området beredskap. Detta för att undvika parallella arbeten.

Komplettering med perspektivet välfärdsbrottslighet under 4:1. genom förslag på följande skrivning:

Utmaning 7: Välfärdsbrottslighet har blivit en av de största inkomstkällorna i den kriminella ekonomin och finansierar brottslighet i hela Sverige. För att motverka detta krävs samverkansformer, då välfärdssystemen i hög grad är sammankopplade i komplexa system, med begränsade möjligheter till informationsdelning mellan myndigheter.

Prioritering 5: Västerbotten – framtidens jämlika hälsa

Förslag på tillägg i den första meningen:

En god, jämlik och jämställd hälsa är en central del i ett Västerbotten som bidrar till Agenda 2030-målen

Förslag på tillägg i sista meningen i stycket "hälsosamma levnadsvanor och trygga nära relationer i delprioritering 5.2" som knyter ihop strategin med regionens strategi för folkhälsa och funktionsrätt:

För att minska hälsoklyftor, främja hållbart och aktivt liv och trygga nära relationer krävs ett långsiktigt arbete som omfattar generella, kompensatoriska och normbreddande insatser.

Delprioritering 5.2

Förslag på tillägg på utmaning 5 innan sista meningen:

Att bekämpa våld i nära relationer är en viktig jämställdhetsfråga då en stor majoritet av dom som utsätts för våldet är kvinnor och en stor majoritet av dom som utövar våldet är män. Oavsett vem som utsätts för våld behöver den personen få hjälp och stöd för att lämna och bli fri från våldet.

Förslag på omskrivning för utmaning 3:

Ökande skärmanvändning riskerar att ta tid från annat som är viktigt. Mycket skärmtid kan påverka både fysisk aktivitet, sömn och psykisk hälsa inte minst bland barn.

Utmaning 4: Lägg till några exempel på riskbeteenden för att tydliggöra vad som avses. Förslag:

Olika former av riskbeteenden, som till exempel risktagande, våld, självskada, riskbruk av alkohol, narkotikabruk eller kriminalitet, kan få...

Förslag på tillägg för utmaning 4:

Det finns även stora skillnader i riskbeteenden utifrån kön där mäns riskbeteenden i större utsträckning innebär risk för både dom själva

och andra medan kvinnors riskbeteenden huvudsakligen drabbar kvinnorna själva.

I stycket om viktiga aktörer: Är Västerbottens invånare aktörer här eller målgrupp? Aktörer bör vara någon som kan anta utmaningen och göra insatser.

Delprioritering 5.3

Identifierade behov punkt 2:

Behovet är formulerat för att ta om hand stress och psykisk ohälsa men tar inte upp behovet av att förebygga stress och psykisk ohälsa i arbetslivet. Förslag på omformulering:

2. Stärka kompetenser och ledarskap för att förebygga stress och psykisk ohälsa samt ge stöd för återhämtning, stresshantering och psykisk hälsa. Det kan handla om att uppmärksamma arbetsvillkor med hög risk för stress och utbrändhet, utformning av miljöer, rutiner för tidig upptäckt och tillgång till samtalsstöd.

Prioritering 6 Västerbotten -rik på kompetenser

Delprioritering 6.2

Vi saknar ett avsnitt som beskriver den könssegregerade arbetsmarknaden och hur könsstereotypa föreställningar påverkar möjligheterna till likvärdigt deltagande i arbets- och samhällsliv. Detta beskrivs på ett förtjänstfullt sätt i Länsstrategin "Ett jämställt Västerbotten" där att förändra könsstereotypa föreställningar är ett av tre regionala mål. Detta bör läggas till både i beskrivande text, som en utmaning och som ett behov.

Förslag på tillägg:

Könsstereotypa föreställningar om vad män och kvinnor, flickor och pojkar förväntas utbilda sig till och arbeta med har en stor påverkan på vår kompetensförsörjning. Traditionella utbildningsval präglar den fördelning på arbetsmarknaden som vi ser i Västerbotten. Färre män än kvinnor utbildar sig på högre nivå samtidigt som män i samtliga kommuner tjänar mer än kvinnor. Ett systematiskt normbreddande arbete som utmanar begränsade stereotyper kopplat till kön är därför nödvändigt för att nå ett likvärdigt deltagande i arbets- och samhällsliv.

Utmaning: Könsstereotypa föreställningar har stor betydelse för val av utbildning och yrke. För att klara av framtidens kompetensförsörjning behövs ett normbreddande arbete som breddar rekryteringsbasen till exempel kopplat till vårdyrken.

Behov: Utveckla metoder för normbreddande utbildningsval så att fler vågar utmana könsstereotypa yrkesval.

Delprioritering 6.3

Förslag på tillägg i utmaning 3 sista meningen:

Det innebär att många arbetsgivare omedvetet riskerar att missa värdefull kompetens bland nyanlända, unga på väg in i arbetslivet, personer med funktionsnedsättningar, personer av underrepresenterat kön på arbetsplatsen eller personer utanför länet.....

Kontaktuppgifter

Sofia Elwér, Jämställdhetsstrateg, Folkhälsoenheten
sofia.elwer@regionvasterbotten.se

Maria Falck, Enhetschef, Folkhälsoenheten
maria.falck@regionvasterbotten.se

Andrea Kicking, Beredskapssamordnare, Säkerhetsenheten
andrea.kicking@regionvasterbotten.se

Sofia Gustafsson, Cybersäkerhetsstrateg, Säkerhetsenheten
sofia.eva.gustafsson@regionvasterbotten.se

Niklas Gandal, Samordnare Välfärdsbrottslighet, Säkerhetsenheten
niklas.gandal@regionvasterbotten.se